

Список бібліографічних посилань

1. Бігун Н.І. Профілактична робота в практичній психології: навчально-методичний комплекс дисципліни. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2011. 96 с.

Theses are devoted to the study of the primary psychological adaptation of cadets of higher military educational institutions. The stages of psychoprophylactic work with first-year cadets are considered. The stages of adaptation of the first year in the new environment are analyzed

Ключові слова: *Primary psychological adaptation, psychoprophylactic work, military, cadets of higher military educational institutions.*

УДК 159.923.2

Олексій Володимирович ШЕВЯКОВ,

доктор психологічних наук, професор,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ORCID:<http://orcid.org/0000-0001-8348-1935>

ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано проблеми безпеки особистості, які стосуються кожної людини та ставлять низку філософських, правових, політологічних, соціологічних, психологічних та інших спеціальних питань.

Ключові слова: *безпека особистості, психологічна безпека, рефлексія, парадигма, наукове знання.*

Аналіз сучасної літератури з різних аспектів вивчення проблем безпеки особистості дозволяє стверджувати, що безпека є складною, міждисциплінарною областю знання, і роль психології полягає не тільки в формуванні універсального визначення, а у виробленні загальних уявлень і системи знань про цей феномен на філософському та теоретико-методологічному рівнях. Необхідність аналізу філософських та соціокультурних основ психологічної безпеки обумовлена тим, що його проведення дозволить сформулювати не лише загальні наукові положення про таке складне соціальне явище, яким є безпека, та, зокрема, психологічна безпека особистості студента, але й розкрити її загальні властивості, закономірності становлення, розвитку та функціонування.

Поняття «безпека» довгий час застосовували переважно в рамках політичної філософії, причому пріоритет, як правило, віддавався державній безпеці, а не особистій чи громадській. Сьогодні ж ця проблематика актуальна і для інших розділів філософського знання, а також й інших галузей наукового осмислення. Важливим є з'ясування того, чи існує принципова відмінність між індивідуальною безпекою кожної окремої людини та безпекою колективною (безпекою всього суспільства, громади, держави тощо).

Більшість робіт присвячено визначенню найбільш ефективних методів та засобів вирішення практичних завдань, тобто фахівці, розмірковуючи про безпеку, говорять про конкретні прикладні розуміння цього терміну: національна [1, с.182-183], освітня [2, с.11-12], організаційна [3, с.75], та інші види безпеки. Зокрема, доведено, що психологічно безпечне організаційне середовище студента у вищій школі детермінує задоволеність змістом навчання та майбутньою кар'єрою, переживання почуття успіху. Показано, що ресурси соціальної підтримки людини від організації та спільноти, які визначаються потребою особистості у приналежності, опосередковані психологічною безпекою цього середовища.

У науковій літературі поняття безпеки, як правило, тлумачиться по-різному:

1) безпека як відсутність небезпеки (на основі принципу дихотомії). Поняття «безпека» і «небезпека» є діалектично взаємопов'язаними характеристиками умов об'єктивної реальності, що відображують її суперечливі сторони, і можуть розглядатися як соціально-філософські категорії. Але при такому підході не враховуються протиріччя об'єктно-суб'єктної сфери людської діяльності, які є джерелом будь-якого розвитку та змінювання. Тому, мабуть, постулат, що відсутність небезпеки це і є безпека, не є бездоганим і потребує певного уточнення. Такого стану, при якому державі, суспільству або особистості не загрожує небезпека, просто не існує;

2) безпека як певна діяльність із забезпечення або попередження загроз, небезпек (діяльнісний підхід, що пов'язаний з рівнем суспільного виробництва, завдяки якому і створюються захисні дії). Ця філософія орієнтована на ціннісні переваги соціальної практики (дійсності) та передбачає не тільки певний рівень усвідомлення сутнісних протиріч буття, але й конкретне розуміння онтологічних основ соціальної реальності;

3) безпека як усвідомлена потреба, цінність, інтерес, що пов'язані з цілепокладанням, як ключова цінність мотиваційної сфери, що представлена в індивідуальній та суспільній свідомості.

Всі ці визначення можна віднести до антропологічного інструменталізму, в межах якого безпека пов'язується з певною історичною практикою забезпечення життєдіяльності людини та її існування. Проте, безпека як соціально-філософська категорія не може розглядатися тільки в аспекті стану захищеності, оскільки це ще й властивість певної системи, і процес соціальної діяльності.

Зауважимо, що пізнання безпеки тісно пов'язане з соціально-історичними умовами буття, з рівнем розвитку матеріальної і духовної культури, з пануючими в суспільстві інтересами і цінностями, що зумовлює не тільки розмаїття точок зору, які пояснюють явище безпеки, але й визначає її онтологічну, гносеологічну і аксіологічну особливості. Онтологічний аспект безпеки полягає в тому, що безпека, існуючи в загальній структурі буття, перебуває в різних формах, які є оптимальними умовами дійсності як такої (буття природи, людини, соціального і духовного), при яких мінімізовані небезпеки. Гносеологічний аспект безпеки пов'язаний безпосередньо з особливостями її пізнання. Дуже важливим з погляду предмету нашого дослідження, є огляд соціально-філософської спадщини в царині історичної рефлексії проблеми безпеки суспільства та особистості. У процесі історичного розвитку безпека розумілася через чуттєвий досвід і завдяки раціональному пізнанню. Накопичені знання трансформувалися в практичний досвід і достовірні знання. Людина і суспільство завжди прагнуть пізнати бажані умови повної відсутності небезпеки – абсолютну безпеку, що практично неможливо, оскільки процес розвитку небезпек у результаті людської діяльності і об'єктивних змін в світі є нескінченним. Аксіологічний аспект безпеки підкреслює, що безпека перебуває у ряді загальнолюдських цінностей (таких як добро, істина, краса), оскільки має значущість для багатьох поколінь людей, не зважаючи на те, що у різні епохи її зміст і значення розумілися по-різному. Безпека створює оптимальні умови для підтримки гармонійного стану буття та сталого розвитку суспільства. Отже, названі аспекти безпеки тісно пов'язані між собою. Гносеологічний і аксіологічний аспекти утворюють цілісну структуру теоретичного концепту безпеки, фундамент якого становить її онтологічний аспект.

Реалії сучасного часу висувують на перший план не узагальнені цінності, а безпеку і збереження життя спільнот, груп, конкретних людей незалежно від їх політичних, економічних і національних відмінностей. Дедалі більшої значущості набувають питання вивчення безпеки, яка характеризує внутрішній стан людини, її благополуччя, спокій, стабільність, мова йде про психологічну безпеку, що є проявом суб'єктивної безпеки.

Таким чином, застосування поняття «психологічна безпека» як окремої наукової категорії ще не має тривалої історії, хоча й отримало значне розповсюдження у наукових роботах. Інтерес до проблем психологічної безпеки зумовлений зростаючою потребою системного опису явищ соціальної реальності, яка стрімко змінюється, та необхідністю вирішення практичних завдань сьогодення. Крім того, суттєво змінюються традиції наукового опису явищ реальності та самої людини – від класичної до постнекласичної парадигми наукового знання.

Список бібліографічних посилань

1. Більовський О.А. Національна безпека як предмет соціально-філософського аналізу *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2014. Вип. 7. С. 182–186.

2. Зинченко Ю. П. Методологические основы психологии безопасности. *Национальный психологический журнал*. 2011. № 2. С. 11–14.

3. Blynova O.Y., Holovkova L.S., Sheviakov O.V. Philosophical and sociocultural dimensions of personality psychophysical security. *Antropological Measurements of Philosophical Research*. 2018. №14. P. 73–84.

The problems of safety of specialty are analyzed, as is the point of skin people and to put low philosophical, legal, political, sociological, psychological and special nutrition.

Key words: *safety of specialty, psychological safety, reflexion, paradigm, scientific knowledge.*

УДК 378.014 / 378.014.53.014

Martin KALAMKOVIĆ,

PhD-student of Faculty of Education in

Sombor University of Novi Sad,

Specialist in special pedagogy Primary and secondary school

"MilanPetrovic", Novi Sad, Serbia

THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON EDUCATION IN THE ASPECT OF INCREASING INEQUALITY (WITH THE EXAMPLE OF SERBIA)

The article is devoted to the consideration and analysis of the manifestations of educational inequality and the factors of its deepening in the conditions of the pandemic caused by COVID-19. Educational inequality means as increasing the gap in the opportunities and conditions for obtaining quality education by representatives of different social and class groups and/or strata of society. The situation of increasing educational inequality is illustrated with the example of Serbia. The author emphasizes that members of the upper strata of society retain sufficient opportunities and conditions for obtaining (more or less quality) education, while the opportunities and conditions of the lower strata have been significantly reduced, and for many learning in general seems possible under quarantine conditions and the full transition of the educational process to an online format.

Keywords: *COVID-19, education, educational inequality, pandemic, manifestations of educational inequality, factors of educational inequality.*